

POROČILA

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU v letu 2023

Ljubljana, Gosposka ulica 13, <http://giam.zrc-sazu.si>

Geografski inštitut Antona Melika je imel v letu 2023 31 redno zaposlenih raziskovalcev in 2 strokovni delavki ter več stalnih in občasnih pogodbenih sodelavcev, ki so sodelovali pri raziskovalnih projektih in nalogah.

Inštitut je vodil predstojnik dr. Matija Zorn, njegovi pomočniki pa so bili dr. Matjaž Geršič, dr. Janez Nared in dr. Mateja Breg Valjavec. Znanstveni svet inštituta so sestavljali akademik dr. Andrej Kranjc (do 7. 1.), izredni član SAZU dr. Franci Gabrovšek in izredna članica SAZU Špela Goričan (od 4. 9.) ter dr. David Bole, dr. Matej Gabrovec (predsednik), dr. Blaž Komac (podpredsednik), dr. Nika Razpotnik Visković in dr. Matija Zorn.

Inštitut ima 7 organizacijskih enot: Oddelek za fizično geografijo je vodil dr. Matej Lipar, Oddelek za humano geografijo dr. David Bole, Oddelek za regionalno geografijo dr. Drago Perko, Oddelek za naravne nesreče dr. Blaž Komac, Oddelek za varstvo okolja dr. Aleš Smrekar, Oddelek za geografski informacijski sistem dr. Mateja Breg Valjavec in Oddelek za tematsko kartografijo dr. Jerneja Fridl.

Na inštitutu delujejo tudi Zemljepisni muzej, ki ga je vodil dr. Primož Gašperič, Zemljepisna knjižnica, ki jo je vodila dr. Maja Topole, in Fizičnogeografski laboratorij, ki ga je vodila dr. Mateja Ferk.

Na inštitutu je sedež Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije. Njen predsednik je bil dr. Matjaž Geršič.

Leta 2023 je raziskovalno delo sodelavcev inštituta potekalo v okviru 2 raziskovalnih programov, 13 temeljnih, 1 podoktorskega, 1 uporabnega in 9 ciljnih nacionalnih projektov, 1 bilateralnega raziskovalnega projekta, 15 mednarodnih ter 8 drugih, pretežno tržnih projektov. To so:

- šestletni raziskovalni program **Geografija Slovenije** (P6-0101; vodja: dr. Blaž Komac),
- šestletni raziskovalni program **Dediščina na obrobjih: novi pogledi na dediščino in identiteto znotraj in onkraj nacionalnega** (P5-0408; vodja: dr. Špela Ledinek Lozej, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Upravljanje lavinske nevarnosti s pomočjo klasifikacije reliefa** (J6-2591; vodja: dr. Blaž Komac),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Vpliv novih podnebnih razmer na snežne plazove v Sloveniji** (J6-4627; vodja: dr. Blaž Komac),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Koncept soodvisnosti v krasu: povezanost vrtač in jam z vidika antropogenih vplivov** (J6-2592; vodja: dr. Mateja Breg Valjavec),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Novi indikatorji klimatskih sprememb v stalagmitih v Sloveniji** (J1-2478; vodja: dr. Sonja Lojen, Institut Jožef Stefan, vodja na inštitutu: dr. Matej Lipar),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Korozijske cevi kot novi indikator preteklih podnebnih sprememb** (J6-3142; vodja: dr. Matej Lipar),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Denudirane jame ravnine Nullarbor** (J6-3142; vodja: dr. Matej Lipar),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Podledeniški karbonatni sedimenti – nov vir za preučevanje obstoja ledenikov v glaciokraškem okolju** (J6-3141; vodja: dr. Matija Zorn),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Podpora rekonstrukciji holocenskega podnebja z visokoločljivimi kriosferskimi podatki iz kraških ledenih jam v Sloveniji** (J6-50214; vodja: dr. Jure Tičar),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Ustvarjanje, vzdrževanje, ponovna uporaba: mejne komisije kot ključ za razumevanje sodobnih meja** (J6-2574; vodja: dr. Marko Zajc, Inštitut za novejšo zgodovino, vodja na inštitutu: dr. Matija Zorn),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Rapalska meja: četrto stoletje obstoja in stoletje dediščine ter spomina** (J6-3124; vodja: dr. Božo Repe, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, vodja na inštitutu: dr. Matija Zorn),

- triletni temeljni raziskovalni projekt **Zrno soli, kristaliziranje sobivanja: solinarstvo kot izkustvena okoljska modrost** (J6-50196; vodja: dr. Maja Bjelica, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, vodja na inštitutu: dr. Primož Pipan),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Biografije istrskih poti: hoja in pisanje kot metodi raziskovanja obmejnih prostorov** (J6-4611; vodja: dr. Nataša Rogelja Caf, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, vodja na inštitutu: dr. Primož Pipan),
- triletni temeljni raziskovalni projekt **Izolirani ljudje in skupnosti v Sloveniji in na Hrvaškem** (J6-4610; vodja: dr. Dan Podjed, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, vodja na inštitutu: dr. Katarina Polajnar Horvat,
- stalni aplikativni raziskovalni projekt **Preučevanje slovenskih ledenikov** (vodja: dr. Matej Lipar),
- doktorski raziskovalni projekt **Trajnostno upravljanje pokrajin: od teorije k praksi** (Z7-1885; vodja: dr. Daniela Ribeiro),
- triletni ciljni raziskovalni projekt **Celostni pristop k razvoju ob prometnih koridorjih in vozliščih** (V6-2143; vodja: dr. Janez Nared),
- dve in pol letni ciljni raziskovalni projekt **Mobilnostna revščina v Republiki Sloveniji** (V6-2251; vodja: dr. Matej Gabrovce),
- triletni ciljni raziskovalni projekt **Vrednotenje ukrepov regionalne politike v Sloveniji v programskem obdobju 2014–2020** (V6-2287; vodja: dr. Janez Nared),
- dveletni ciljni raziskovalni projekt **Mikrotoponimi v Porabju** (V6-2110; vodja: dr. Matjaž Geršič),
- triletni ciljni raziskovalni projekt **Standardizacija hidronimov v Registru zemljepisnih imen** (V6-2108; vodja: dr. Drago Perko),
- dveletni ciljni raziskovalni projekt **Identifikacija, ovrednotenje in kartiranje ekosistemskih storitev naravovarstveno pomembnejših območij v Sloveniji – NatGuidES** (V1-2141; vodja: dr. Mateja Šmid Hribar),
- eno in pol letni ciljni raziskovalni projekt **Podnebno pogojene naravne nesreče in odziv sistema ZRP v Republiki Sloveniji** (V5-2150; vodja: dr. Miro Haček, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani, vodja na inštitutu: dr. Blaž Komac),
- dve in pol letni ciljni raziskovalni projekt **Raziskave za opredelitev onesnaženosti podzemnih jam na ravni Slovenije, njihovo prednostno sanacijo ter monitoring stanja jam** (V1-2140; vodja: dr. Jure Tičar),
- dveletni ciljni raziskovalni projekt **Dopolnitev evidence prikritih vojnih grobišč in Registra vojnih grobišč s podatki o prikritih vojnih grobiščih v podzemnih jamah** (V6-2281; vodja: dr. Peter Mikša, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, vodja na inštitutu: dr. Jure Tičar),
- triletni ciljni raziskovalni projekt **Raziskave ogroženih narečij v slovenskem jezikovnem prostoru (Radgonski kot, Gradiščanska, Hum na Sotli z okolico, Dubravica z okolico)** (V6-2109; vodja: dr. Januška Gostenčnik, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, vodja na inštitutu: dr. Primož Pipan),
- triletni švicarsko-slovenski raziskovalni projekt **Mesta brez vrednosti? Družbeno-gospodarska preobrazba industrijskih mest v Švici in Sloveniji** (N6-0157; vodja: dr. David Bole),
- triletni mednarodni raziskovalni projekt **Preobrazba mestnih četrti po meri človeka: uporaba koncepta superbloka v različnih urbanih strukturah** (H6-8290; vodja: Jernej Tiran),
- sedemletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **SMART-MR – Sustainable measures for achieving resilient transportation in metropolitan regions** 'Trajnostni ukrepi za učinkovitejši promet v metropolitanskih regijah' (vodja: dr. Janez Nared),
- triletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **ECOVINEGOALS – ECOlogical VINEyards GOVERNance and Activities for Landscape's Strategies** 'Upravljanje in dejavnosti v ekoloških vinogradih kot podlaga za pripravo pokrajinskih strategij' (vodja na inštitutu: dr. Mateja Šmid Hribar),

- triletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **TranStat – Transitions to Sustainable Ski Tourism in the Alps of Tomorrow** 'Trajnostna preobrazba smučarskih središč v Alpah' (vodja na inštitutu: dr. Maruša Goluža),
 - triletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega teritorialnega sodelovanja **AlpTextyles – Collaborative solutions for a heritage & consumer sensitive relocalization of sustainable, circular, and innovative Alpine textile value chains** 'Skupne rešitve za relokalizacijo trajnostnih, krožnih vrednostnih verig alpskega tekstila, dovzetne za dediščino in potrošnike' (vodja na ZRC SAZU: dr. Katarina Šrmpf Vendramin, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU),
 - osemletni LIFE IP mednarodni raziskovalni projekt **CARE4CLIMATE – Boosting greenhouse gas emissions reduction by 2020 with a view to 2030 – promoting sustainable transport, energy efficiency, renewable energies and sustainable, climate-protecting land use in the transition to a low carbon society** 'Spodbujanje zmanjšanja emisij toplogrednih plinov do 2020 s pogledom na 2030 – promoviranje trajnostne mobilnosti, učinkovite rabe energije, obnovljivih virov energije in v blaženje podnebnih sprememb usmerjeno rabo tal z namenom prehoda v nizkoogljično družbo' (vodja na inštitutu: dr. Matej Gabrovec),
 - dveletni COSME mednarodni raziskovalni projekt **LookUP – Supporting Tourism SMEs Triple Transition by Uncovering the Value of Sky as Destination** 'Podpora podjetjem na področju turizma z odkrivanjem potenciala, ki ga ima na destinaciji nebo' (vodja na inštitutu: dr. Nika Razpotnik Viskovič),
 - polletni ESPON mednarodni raziskovalni projekt **ESPON – Territorial study – Quality of life in the Alpine Convention Space** 'Teritorialna študija ESPON – Kakovost življenja v prostoru Alpske konvencije' (vodja na inštitutu: dr. Jani Kozina),
 - eno in pol letni ARPAF mednarodni raziskovalni projekt **MadeInTheAlps – The image of Alpine Products: A common resource for pan-Alpine territorial brand cooperation** 'Podoba alpskih izdelkov kot skupni vir teritorialnega sodelovanja pri znamčenju na območju Alp' (vodji na ZRC SAZU: dr. Špela Ledinek Lozej in dr. Katarina Šrmpf Vendramin, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU),
 - petletni mednarodni raziskovalni projekt Obzorje 2020 **SHARED GREEN DEAL – Social Sciences & Humanities for Achieving a Responsible, Equitable and Desirable GREEN DEAL** 'Družbene in humanistične vede za doseganje odgovornega, pravičnega in želenega Zelenega dogovora' (vodja na inštitutu: dr. Mateja Šmid Hribar),
 - petletni mednarodni raziskovalni projekt Obzorje 2020 **SELINA – Science for Evidence-based and sustainable decisions about NATural capital** 'Znanost za na dokazih temelječe in trajnostne odločitve o naravnem kapitalu' (vodja na inštitutu: dr. Mateja Šmid Hribar),
 - štiriletni mednarodni raziskovalni projekt evropskega programa znanstvenih in tehnoloških raziskav **COST FIRELINKS – Fire in the Earth System: science & society** 'Požari v okoljskem sistemu Zemlje: znanost in družba' (vodja na inštitutu: dr. Matija Zorn),
 - dvoletni bilateralni slovensko-ameriški raziskovalni projekt **Razporeditev vrtač v tropskem klimatskem pasu obalno-otoškega okolja (Gvam, ZDA) in zmernem klimatskem pasu kontinentalnega okolja (Slovenija)** (BI-US/22-24-089; vodja: dr. Matej Lipar),
 - dvoletni bilateralni slovensko-ameriški raziskovalni projekt **Geokemija ledu: Slovenija in ZDA: Pretekli in recentni podnebni signali ledeniškega in jamskega ledu v Sloveniji in v ZDA** (BI-US/22-24-023; vodja: dr. Matija Zorn),
 - dvoletni bilateralni slovensko-ameriški raziskovalni projekt **Perspektiva remediacije onesnaženih kraških območij** (BI-US/22-24-108; vodja: dr. Jure Tičar).
- Ostali projekti in naloge pa so bili:
- **Spremljanje dela Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije** (vodja: dr. Matjaž Geršič),
 - **Misija: Triglavski ledenik v Peking** (tržni projekt; vodja: mag. Miha Pavšek),
 - **Elaborat o varnosti pred snežnimi plazovi za Smučišče Zatrnik na območju smučarskih naprav in prog Hotunjski vrh in Berjanca** (tržni projekt; vodja: mag. Miha Pavšek),

- **Mnenje o vnovični vzpostavitvi sistema za namerno proženje Gazex kot dopolnilnem ukrepu za celovito zagotavljanje varnosti pred snežnimi plazovi na območju smučarskih prog in naprav Smučišča Kanin** (tržni projekt; vodja: mag. Miha Pavšek),
 - **Izdelava predloga optimizacije mestnega potniškega prometa v občini Jesenice in podpora pri pripravi razpisne dokumentacije za podelitev koncesije** (tržni projekt; vodja na inštitutu: dr. Matej Gabrovec),
 - **Ex-ante in ex-post raziskave stanja na področju vrzeli med kreativnim potencialom slovenskega gospodarstva in servisnimi zmožnostmi kreativnega sektorja** (tržni projekt; vodja: dr. Jani Kozina),
 - **Organizacija Slovenskih regionalnih dni** (tržni projekt; vodja: dr. Janez Nared),
 - **Zemljevidi za učbenike slovenščine Založbe Rokus Klett** (tržni projekt; vodja: dr. Matija Zorn).
- Inštitut je organiziral ali soorganiziral več posvetov in drugih srečanj:
- **Zagonski sestanek TranStat** (sestanek mednarodnega projekta TranStat, Grenoble, Francija, 11.–12. 1.),
 - **Zaključna konferenca projekta ECOVINEGOALS** (posvet mednarodnega projekta ECOVINEGOALS, Portogruaro, Italija, 8. 2.),
 - **Zaključni dogodek projekta ECOVINEGOALS** (delavnica mednarodnega projekta ECOVINEGOALS, Ajdovščina, 21. 2.),
 - **Sestanek z deležniki v gorskem centru Rogla** (sestanek mednarodnega projekta TranStat, Zreče, 28. 2.),
 - **Sestanek z deležniki v gorskem centru Kranjska Gora** (sestanek mednarodnega projekta TranStat, Kranjska Gora, 10. 3.),
 - **Predstavitveni sestanek za deležnike in opazovalce v projektu TranStat** (sestanek mednarodnega projekta TranStat, spletni dogodek, 22. 3.),
 - **Uspostavljanje za lokalne partnerje** (delavnica mednarodnega projekta SHARED GREEN DEAL, Ljubljana, 25.–26. 4.),

MARKO ZAPLATIL, 13. 3. 2023

Slika 1: Člani inštituta pred glavnim vhodom v inštitut.

- **Prva mednarodna delavnica projekta TranStat o trajnostni preobrazbi gorskih centrov** (delavnica mednarodnega projekta TranStat, Megève, Francija, 3.–5. 5.),
- ***Coffee, Certifications, and Cooperatives as Opportunities for Collective Action*** 'Kava, certifikati in zadruge kot priložnosti za kolektivno delovanje' (humanogeografski klepet, Ljubljana, 5. 6.),
- **Peta delavnica projekta NatGuidES – izbor, ocenjevanje in kartiranje ekosistemskih storitev v zavarovanih območjih** (delavnica projekta NatGuidES, Ljubljana, 9. 5.),
- **Potenciali industrijske dediščine za razvoj Trbovelj** (delavnica mednarodnega projekta Mesta brez vrednosti?, Trbovlje, 23. 5.),
- **Ekspertno ocenjevanje ekosistemske storitve opraševanje** (posvet projekta NatGuidES, spletni dogodek, 11. 7.),
- ***Rethinking the Economic Geography of Smaller Urban Places: Transformation and Well-Being in Small and Medium-Sized Towns*** 'Ponovni razmislek o ekonomski geografiji manjših mest: preobrazba in blaginja v majhnih in srednje velikih mestih' (posvet mednarodnega projekta Mesta brez vrednosti?, Bern, Švica, 13.–15. 9.),
- **Vzpostavlanje omrežij deležnikov** (delavnica mednarodnega projekta TranStat, spletni dogodek, 19. 9.),
- ***Summer School Environmental History and Historical Ecology of the Dinaric Karst*** 'Poletna šola Okoljska zgodovina in zgodovinska ekologija Dinarskega krasa' (poletna šola za podiplomske študente, Ljubljana, Dinarski kras, 25.–30. 9.),
- **Zeleni prehod na regionalni ravni: Slovenski regionalni dnevi 2023** (posvet, Pivka, 12. 10.),
- **Priprava smernic za krepitev ekološkega kmetijstva na zavarovanih območjih** (delavnica, Hoče, 19. 10.),
- **Zaključni dogodek projekta NatGuidES** (srečanje projekta NatGuidES, Ljubljana, 8. 10.),
- **Naravne nesreče v Sloveniji 2023: Kompleksne nesreče v spreminjajočem svetu** (posvet, Ig, 9. 11.),

Slika 2: Izvir Cetine. Vsako leto se podamo na strokovno ekskurzijo. Leta 2023 smo na Hrvaškem obiskali Knin in okolico.

- **Preserving Biodiversity** 'Ohranjanje biotske raznovrstnosti' (okrogla miza, Marousi, Grčija, 15. 11.),
- **Dejavniki sprememb v gorskem centru Rogla** (delavnica mednarodnega projekta TranStat, Zreče, 21. 11.),
- **11. simpozij raziskovalcev in raziskovalcev ZRC SAZU na začetku znanstvene poti: Skupni problemi skupnega** (posvet, Ljubljana, 21. 11.),
- **Dejavniki sprememb v gorskem centru Kranjska Gora** (delavnica mednarodnega projekta TranStat, Kranjska Gora, 21. 11.),
- **1. javni posvet ciljnega raziskovalnega projekta Celostni pristop k razvoju ob prometnih koridorjih in vozliščih** (posvet, Ljubljana, 7. 12.),
- **How do you trigger change?** 'Kako sprožiti spremembe?' (delavnica mednarodnega projekta TranStat, spletni dogodek, 11. 12.).

Leta 2023 je inštitut izdal naslednje publikacije:

- Janez Nared, Peter Repolusk, Alma Zavodnik Lamovšek, Mojca Foški, Gašper Mrak: **Demografska analiza in projekcije za podeželska in urbana območja v Sloveniji** (Geografija Slovenije 39, Ljubljana, Založba ZRC, 171 strani),
- Janez Nared, Katarina Polajnar Horvat, Maruša Goluža (ur.): **Zeleni prehod na regionalni ravni** (Regionalni razvoj 9, Ljubljana, Založba ZRC, 146 strani),
- Blaž Komac, Rok Ciglič, Mauro Hrvat, Manca Volk Bahun, Lenart Štut, Matija Zorn: **Geografski atlas naravnih nesreč v Sloveniji** (Ljubljana, Založba ZRC, e-podatkovna zbirka),
- Suzana Vurunić, Anže Japelj, Mateja Šmid Hribar, Ilona Rac: **Priročnik za identifikacijo in kartiranje ekosistemskih storitev: NatGuidES – identifikacija, ovrednotenje in kartiranje ekosistemskih storitev naravovarstveno pomembnejših območij v Sloveniji** (Ljubljana, Založba ZRC, 83 strani),
- Jure Donša, Vesna Liponik, Ivana Maričić, Marko Senčar Mrdaković (ur.): **Skupni problemi skupnega: 11. simpozij raziskovalcev in raziskovalcev na začetku znanstvene poti: zbornik izvlečkov** (Ljubljana, Založba ZRC, 28 strani),
- **Acta geographica Slovenica** 63-1 (ur. Rok Ciglič, Blaž Komac, Ljubljana, Založba ZRC, 142 strani),

Slika 3: Tudi leta 2023 smo veliko časa namenili terenskemu delu. Meritve erozijskih procesov v okolici Marezig.

- **Acta geographica Slovenica** 63-2 (ur. Primož Gašperič, Rok Ciglič, Blaž Komac, Ljubljana, Založba ZRC, 152 strani),
- **Acta geographica Slovenica** 63-3 (ur. Mateja Šmid Hribar, Mimi Urbanc, Keiko Hori, Rok Ciglič, Blaž Komac, Ljubljana, Založba ZRC, 140 strani).

Leta 2023 so inštitutski raziskovalci poleg zgoraj naštetih publikacij izdali še 16 znanstvenih poglavij v monografijah in 23 znanstvenih člankov, imeli 53 predavanj, opravili 49 študijskih obiskov v tujino in gostili 18 tujih raziskovalcev, inštitut pa je v okviru mednarodnih projektov in drugih dejavnosti sodeloval z več kot 100 tujimi ustanovami.

Leta 2023 je doktoriral en član inštituta (Erik Logar).

Raziskovalci inštituta so v letu 2023 prejeli več priznanj. Dr. Maruša Goluža je prejela nagrado srebrni znak ZRC SAZU za vrhunski doktorat s področja humanističnih ved (24. 3.). Marko Senčar Mrdaković je za raziskovalno delo v tujini prejel štipendijo dr. Bojana Erhartiča ZRC SAZU, dr. Daniela Ribeiro pa je za raziskovalno delo v tujini prejela štipendijo iz sheme Usposobljeni in učinkoviti zaposleni ZRC SAZU (27. 6.). Znanstveni članek dr. Mateje Breg Valjavec in dr. Matije Zorna s soavtorji *Soil organic carbon stock capacity in karst dolines under different land uses* 'Zaloga organskega ogljika v vrtačah ob različni rabi tal' je bil uvrščen med dosežke odlični v znanosti 2023 na področju humanistike Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

Raziskovalci inštituta so bili dejavni tudi kot predavatelji na univerzah, uredniki in člani uredniških odborov številnih knjig in revij, v različnih komisijah državnih organov, pri Gibanju znanost mladini, kot mentorji podiplomskih mladih raziskovalcev, srednješolcev in osnovnošolcev, v Zvezi geografov Slovenije, Ljubljanskem geografskem društvu, Geomorfološkem društvu Slovenije ter druge.

Matija Zorn